

Tinjauan Amalan Pembelajaran Koperatif Di Kalangan Pelajar Tingkatan Dua
Maktab Rendah Sains Mara, Gerik, Perak.

PROF. MADYA DR. AZIZI HJ. YAHAYA
INTAN SAPINAS BINTI BAHURI
Fakulti Pendidikan
Universiti Teknologi Malaysia
Skudai Johor

ABSTRAK: Kajian ini dijalankan untuk meninjau faktor-faktor yang mempengaruhi amalan pembelajaran koperatif di kalangan pelajar Tingkatan Dua Maktab Rendah Sains Mara Gerik, Perak. Kajian ini mengandungi lima objektif kajian. Responden kajian terdiri daripada 132 orang pelajar Tingkatan Dua Maktab Rendah Sains Mara Gerik, Perak. Instrumen yang telah digunakan di dalam kajian ini adalah satu set soalan soal selidik. Soal selidik ini terbahagi kepada 2 bahagian, bahagian A adalah untuk mendapatkan maklumat latar belakang responden. Bahagian B mengandungi item-item yang berkaitan dengan persoalan kajian. Data kajian dianalisis menggunakan perisian SPSSv14.0, iaitu *Statistical Package for the Social Science Version 14.0* untuk mendapatkan min, kekerapan, peratusan dan sisihan piawai. Kajian rintis dijalankan untuk melihat kebolehpercayaan dan kesesuaian soal selidik. Manakala Alpha Cronbach digunakan untuk mengukur ketekalan dalaman soal selidik. Nilai kebolehpercayaan Alpha Cronbach bagi keseluruhan soal selidik ini ialah 0.926. Dapatan kajian menunjukkan min keseluruhan bagi faktor diri sendiri adalah 3.88 dengan sisihan piawai 0.52, faktor rakan sebaya ialah 4.18 dengan sisihan piawai 0.47, faktor guru ialah 4.17 dengan sisihan piawai 0.47 dan faktor suasana pembelajaran adalah 4.17 dengan sisihan piawai 0.48. Pada keseluruhannya, didapati bahawa faktor rakan sebaya merupakan faktor yang paling dominan terhadap amalan pembelajaran koperatif di kalangan pelajar Tingkatan Dua Maktab Rendah Sains Mara Gerik, Perak. Dapatan menunjukkan faktor rakan sebaya berada di tahap yang tinggi. Beberapa cadangan juga telah dikemukakan pada akhir kertas penyelidikan untuk membolehkan kajian lanjutan dijalankan. Di antara cadangannya adalah responden kajian tidak dihadkan kepada pelajar peringkat sekolah sahaja tetapi boleh melibatkan pelajar dari institusi pengajian tinggi yang lain. Kajian juga diperluaskan kepada banyak sekolah dan menggunakan responden dari kawasan bandar dan luar bandar.

ABSTRACT: This study is carried out to investigate factors which affect the cooperative learning style among form two students in MRSM Gerik, Perak. There are five objectives in this study. 132 form two students were selected to be the respondents of the study. Questionnaire is manipulated as the research instrument. The questionnaire is divided into two sections. Section A is to gather demographic background of the respondents. For section B, the items are aimed to answer the research questions. Data obtained was analyzed using SPSS to find the mean, frequency, percentage and standard deviation. The pilot study was done in order to determine the reliability and suitability of the questionnaires. Meanwhile Cronbach Alpha was used to determine the internal consistency of the questionnaires. The reliability value of Cronbach's Alpha for the whole set of questionnaires used was

0.926. The findings indicated that the cumulative mean value for individual factor is 3.88 with 0.52 for the standard deviation. As for peers, the mean value is 4.18 and the standard deviation value is 0.47 followed by teachers factor with 4.17 for the mean value and 0.47 for the standard deviation value. The final factor is the environment with the mean 4.17 and 0.48 for the standard deviation. The findings demonstrate that the peers play the most important role in affecting the cooperative learning style among form two students in MRSM Gerik, Perak. From the findings, some suggestions are proposed for further research. Amongst the suggestions are to involve other group of respondents for example students in universities or other higher education institution and also students in urban and rural schools.

1.0 Pengenalan

Pendidikan di Malaysia telah mengalami gelombang reformasi yang begitu pesat sesuai dengan tuntutan era teknologi maklumat. Anjakan paradigma dan pengubahsuaian pada kurikulum adalah bertujuan untuk membina dan mengembangkan kuasa berfikir guru dan murid. Dengan memberi penekanan kepada proses kognitif dalam isi pelajaran dan pengetahuan. Proses kognitif kurikulum dikembangkan melalui isi kandungannya yang dipelbagaikan dari segi pendekatan dan strategi berfikir serta mempunyai kualiti intelek yang tinggi. Isi pelajaran dan pengetahuan yang mendasari sesuatu aktiviti pengajaran pembelajaran akan dapat merangsang pemikiran serta mengukuhkan daya fikir dan celik akal pelajar.

Untuk memperkasakan produk yang dihasilkan ini, sekolah adalah platform yang terbaik untuk melahirkan generasi yang mampu berdaya saing sejajar dengan perkembangan arus globalisasi. Justeru itu, pelbagai strategi pengajaran dan pembelajaran telah dicadang untuk digunakan semasa menyampaikan sesuatu pengajaran sama ada di dalam atau di luar bilik darjah. Salah satu daripadanya adalah dengan menggunakan kaedah pembelajaran koperatif.

Pembelajaran koperatif merupakan satu strategi pengajaran umum yang boleh dilaksanakan dalam kumpulan belajar yang kecil dimana pelajar berinteraksi sesama sendiri bagi menyelesaikan tugas untuk mencapai objektif pengajaran dan pembelajaran. Ianya melibatkan perkongsian pembelajaran atau dapatan di antara ahli-ahli dalam kumpulan. Pembelajaran koperatif boleh disesuaikan dengan sebarang kumpulan umur dan sebarang matapelajaran. Ianya merupakan satu pendekatan yang baik dan perlu digunakan di dalam pengajaran dan pembelajaran bagi mewujudkan suasana pembelajaran yang sihat dan bersemangat di kalangan pelajar-pelajar di samping mempertingkatkan lagi mutu prestasi pelajar dalam peperiksaan.

2.0 Pernyataan Masalah

Pada hari ini, suasana di dalam kelas lebih berorientasikan peperiksaan iaitu memberi penekanan kepada pencapaian akademik semata-mata. Kaedah pengajaran yang digunakan di dalam kelas menjadi salah satu faktor yang membuatkan pelajar menjadi pasif dan kurang berinteraksi sesama rakan dalam melakukan tugas. Bertitik tolak daripada permasalahan yang wujud di dalam aktiviti pengajaran dan pembelajaran yang merangkumi aspek prestasi dan hubungan sosial. Salah satu

alternatif kepada strategi pengajaran dan pembelajaran yang sedia ada adalah pembelajaran koperatif. Maka kajian ini adalah penting untuk mengkaji faktor-faktor yang mempengaruhi amalan pembelajaran koperatif di kalangan pelajar-pelajar semasa pengajaran dan pembelajaran dilaksanakan.

3.0 Objektif Kajian

1. Untuk mengenalpasti sama ada faktor diri sendiri merupakan faktor yang paling dominan terhadap amalan pembelajaran koperatif.
2. Untuk mengenalpasti sama ada faktor rakan sebaya merupakan faktor yang paling dominan terhadap amalan pembelajaran koperatif.
3. Untuk mengenalpasti sama ada faktor guru merupakan faktor yang paling dominan terhadap amalan pembelajaran koperatif.
4. Untuk mengenalpasti sama ada faktor suasana pembelajaran merupakan faktor yang paling dominan terhadap amalan pembelajaran koperatif.
5. Untuk mengetahui sama ada tidak terdapat perbezaan yang signifikan antara faktor-faktor terhadap amalan pembelajaran koperatif iaitu faktor diri sendiri, rakan sebaya, guru dan suasana pembelajaran dengan jantina.

4.0 Persoalan Kajian

1. Apakah faktor diri sendiri merupakan faktor yang paling dominan terhadap amalan pembelajaran koperatif ?
2. Apakah faktor rakan sebaya merupakan faktor yang paling dominan terhadap amalan pembelajaran koperatif ?
3. Apakah faktor guru merupakan faktor yang paling dominan terhadap amalan pembelajaran koperatif ?
4. Apakah faktor suasana pembelajaran merupakan faktor yang paling dominan terhadap amalan pembelajaran koperatif ?
5. Adakah tidak terdapat perbezaan yang signifikan antara faktor-faktor terhadap amalan pembelajaran koperatif iaitu faktor diri sendiri, rakan sebaya, guru dan suasana pembelajaran dengan jantina ?

5.0 Hipotesis Kajian

Ho Tidak terdapat perbezaan yang signifikan antara faktor-faktor terhadap amalan pembelajaran koperatif iaitu faktor diri sendiri, rakan sebaya, guru dan suasana pembelajaran dengan jantina

Ho1 Tidak terdapat perbezaan yang signifikan antara faktor diri sendiri dengan jantina

Ho2 Tidak terdapat perbezaan yang signifikan antara faktor rakan sebaya dengan jantina

Ho3 Tidak terdapat perbezaan yang signifikan antara faktor guru dengan jantina

Ho4 Tidak terdapat perbezaan yang signifikan antara faktor suasana pembelajaran dengan jantina

6.0 Batasan Kajian

Dalam kajian ini, responden atau subjek kajian hanya terbatas kepada pelajar tingkatan dua yang terdiri daripada 132 orang. Kajian ini akan dijalankan di Maktab Rendah Sains Mara Gerik, Perak. Rasional pemilihan tempat kajian adalah kerana ianya melaksanakan satu program iaitu Excellence Youth Club (XYC). Ianya merupakan sebahagian daripada program Gemilang Penilaian Menengah Rendah. Tujuan program ini diadakan adalah untuk meningkatkan prestasi akademik Maktab Rendah Sains Mara Gerik, Perak. Kaedah pelaksanaan program ini adalah pembelajaran secara berkumpulan yang melibatkan pelajar Tingkatan Dua dan diteruskan sehingga ke Tingkatan Tiga.

7.0 Reka Bentuk Kajian

Reka bentuk kajian ini adalah berbentuk tinjauan deskriptif. Kajian ini adalah bertujuan untuk melihat faktor-faktor yang mempengaruhi amalan koperatif di kalangan pelajar Maktab Rendah Sains Mara Gerik, Perak semasa pengajaran dan pembelajaran dilaksanakan. Data yang diperoleh dengan menggunakan soal selidik yang telah diedarkan kepada responden yang terpilih mewakili populasi iaitu pelajar-pelajar Tingkatan Dua di Maktab Rendah Sains Mara Gerik, Perak. Setiap maklumat telah ditafsirkan secara kuantitatif.

7.0 Populasi Kajian

Dalam kajian ini, penyelidik mengambil keseluruhan populasi pelajar Tingkatan Dua Maktab Rendah Sains Mara Gerik, Perak iaitu seramai 200 orang.

8.0 Sampel Kajian

Menurut Azizi et al (2007), terdapat beberapa teknik yang dapat digunakan bagi mendapatkan sampel yang mewakili populasi dengan tepat. Di antaranya menggunakan Jadual Krejcie, R.V dan Morgan D.W yang menunjukkan tentang Jadual Penentuan Saiz Sampel seperti dalam Jadual 1.1

Jadual 1.1: Jadual Penentuan Saiz Sampel, Krejcie, R.V. & Morgan, D.W.

N	S	N	S	N	S
10	10	220	140	1200	291
15	14	230	144	1300	297
20	19	240	148	1400	320
80	66	420	201	3500	346
100	80	500	217	6000	360
150	108	750	254	15000	375
200	132	1000	278	75000	382

Petunjuk: N = Bil. Populasi, S = Bil. Sampel

Sumber: Azizi et al (2007)

Seramai 132 orang pelajar Tingkatan Dua Maktab Rendah Sains Mara Gerik, Perak telah dipilih daripada populasi untuk kajian ini. Sampel ini dipilih secara rawak mudah dari kalangan pelajar Tingkatan Dua Maktab Rendah Sains Mara Gerik, Perak. Menurut Azizi et al (2007), persampelan rawak mudah ialah proses mencabut sampel di mana-mana unit secara individu dan langsung melalui proses

yang rawak. Ia sesuai digunakan apabila populasi mempunyai sifat yang hampir seragam. Jadual 1.2 di bawah menunjukkan taburan sampel bagi setiap kelas yang dikaji. Setiap kelas mempunyai responden yang terdiri daripada latar belakang yang berbeza-beza.

Jadual 1.2: Taburan Sampel Bagi Setiap Kelas

BIL	KELAS	JUMLAH
1	Alhena	26
2	Adhara	26
3	Al-Nilam	27
4	Arcturus	28
5	Alnair	25
6	Alhena	26
Jumlah		132

Sumber : Pejabat Pentadbiran Maktab Rendah Sains Mara Gerik, Perak.

9.0 Instrumen Kajian

Instrumen yang digunakan dalam kajian ini ialah satu set borang soal selidik yang diedarkan kepada responden bagi mendapatkan maklumbalas. Set soal selidik ini dibina sendiri oleh penyelidik menggunakan Bahasa Melayu berdasarkan rujukan pada soal selidik yang lepas. Pemilihan soal selidik sebagai instrumen adalah berdasarkan kepada ciri-cirinya yang mudah dikendalikan, menjimatkan masa, tenaga dan kos terutamanya semasa proses penganalisan data dijalankan.

Soal selidik dalam bahagian ini dibahagikan kepada 2 bahagian iaitu bahagian A yang mengandungi item-item yang berkaitan dengan faktor demografi iaitu jantina, bangsa, bilangan adik-beradik, tahap pendidikan ibu bapa dan pekerjaan ibu bapa. Manakala bahagian B mengenai soal selidik tentang faktor yang paling dominan seperti faktor diri sendiri, rakan sebaya, guru dan suasana pembelajaran. terhadap Pelajar Tingkatan Dua Di Maktab Rendah Sains Mara Gerik, Perak.

10.0 Kebolehpercayaan dan Kesahan

Untuk tujuan kajian ini, kebolehpercayaan dan kesahan instrumen telah dibuat dengan membuat kajian rintis kepada sepuluh orang pelajar Tingkatan Dua sesi persekolahan 2007. Ujian ini dibuat dengan menggunakan Alpha Cronbach`. Hasil didapati nilai indeks kebolehpercayaan item soal selidik yang telah diperolehi adalah tinggi iaitu sebanyak 0.926. Ini dapat ditunjukkan di dalam jadual 1.3 seperti berikut :

Jadual 1.3: Jadual Keputusan Analisis Nilai Kebolehpercayaan Kajian

Item Persoalan	Pekali Alpha
1-Diri sendiri	0.899
2-Rakan Sebaya	0.756
3-Guru	0.679
4-Suasana pembelajaran	0.692

Keseluruhan Item	0.926
------------------	-------

11.0 Dapatan Kajian

Semua data yang Data-data yang diperolehi dianalisis menggunakan komputer. Program yang digunakan adalah 'Statistical Package for the Social Science' (SPSS) Versi 14.0.

Dalam kajian ini statistik deskriptif seperti frekuensi, peratusan, sisihan piawai dan min digunakan untuk menentukan faktor-faktor dominan yang mempengaruhi amalan koperatif di kalangan pelajar Maktab Rendah Sains Mara, Gerik.

11.1 Faktor Diri Sendiri Merupakan Faktor Yang Paling Dominan Terhadap Amalan Pembelajaran Koperatif.

Secara keseluruhan menunjukkan min keseluruhan bagi faktor diri sendiri adalah 3.88 dengan sisihan piawai 0.52.

Manakala min tertinggi berdasarkan pernyataan adalah 4.51 dengan sisihan piawai 0.74 yang dipunyai oleh pernyataan "saya seronok melakukan aktiviti-aktiviti yang diadakan semasa pembelajaran". Bagi pernyataan ini juga seramai tiga orang atau (2.3 peratus) telah memilih tidak setuju, sepuluh orang atau (7.6 peratus) pelajar memilih tidak pasti, 36 orang atau (27.3 peratus) memilih setuju dan 51 orang atau (38.6 peratus) memilih sangat bersetuju.

Pernyataan "saya suka membantu rakan yang lain" mendapat min yang kedua tertinggi iaitu 4.26 dengan sisihan piawai 0.82. Bagi pernyataan ini juga seramai dua orang atau (1.5 peratus) memilih sangat tidak bersetuju. Namun tiada seorang pelajar pun yang menyatakan mereka tidak bersetuju dengan pernyataan ini. Dapatan kajian juga menunjukkan bahawa 19 orang atau (14.4 peratus) tidak pasti, 52 orang atau (39.4 peratus) bersetuju dan 59 orang atau (44.7 peratus) sangat bersetuju dengan pernyataan ini.

Dapatan kajian juga menunjukkan bahawa min yang ketiga tertinggi iaitu 4.08 dengan sisihan piawai 0.81 yang dipunyai pernyataan "saya selalu berkongsi idea dengan rakan-rakan". Seramai seorang atau (0.8 peratus) sangat tidak bersetuju dan 4 orang atau (3.0 peratus) tidak bersetuju dan 20 orang atau (15.2 peratus) tidak pasti terhadap pernyataan ini. Manakala 66 orang atau (50 peratus) bersetuju dan 41 orang atau (31.1 peratus) sangat bersetuju.

Min terendah pula dipunyai oleh pernyataan "saya suka mengedar nota kepada rakan-rakan yang lain" iaitu 3.13 dengan sisihan piawai 1.05. Seramai sepuluh orang atau (7.6 peratus) telah memilih sangat tidak bersetuju, 21 orang atau (15.9 peratus) tidak bersetuju, 57 orang atau (43.2 peratus) tidak pasti, 30 orang atau (22.7 peratus) bersetuju dan 14 orang atau (10.6 peratus) yang sangat bersetuju dengan pernyataan ini. Secara keseluruhannya, didapati min keseluruhan bagi faktor diri sendiri iaitu 3.88 adalah tinggi.

11.2 Faktor Rakan Sebaya Merupakan Faktor Yang Paling Dominan Terhadap Amalan Pembelajaran Koperatif.

Secara keseluruhan menunjukkan hasil analisis yang telah dijalankan ke atas persoalan kajian kedua iaitu faktor rakan sebaya yang paling dominan terhadap amalan pembelajaran koperatif. Dapatan menunjukkan min keseluruhan iaitu 4.18 dengan sisihan piawai 0.47.

Manakala min tertinggi berdasarkan pernyataan adalah 4.47 dengan sisihan piawai 0.76 yang dipunyai oleh pernyataan “saya sentiasa meminta rakan supaya menerangkan sesuatu yang kurang difahami di dalam kelas”. Namun tiada seorang pun memilih sangat tidak bersetuju dengan pernyataan ini. Bagi pernyataan ini juga seramai empat orang atau (3.0 peratus) telah memilih tidak setuju, sembilan orang atau (6.8 peratus) pelajar memilih tidak pasti, 40 orang atau (30.3 peratus) memilih setuju dan 79 orang atau (59.8 peratus) memilih sangat bersetuju.

Pernyataan “rakan saya sering membantu saya di dalam pelajaran” mendapat min yang kedua tertinggi iaitu 4.24 dengan sisihan piawai 0.82. Namun tiada seorang pun memilih sangat tidak bersetuju dengan pernyataan ini. Bagi pernyataan ini juga seramai lima orang atau (3.8 peratus) memilih tidak bersetuju.

Dapatan kajian juga menunjukkan bahawa 17 orang atau (12.9 peratus) tidak pasti, 51 orang atau (38.6 peratus) bersetuju dan 59 orang atau (44.7 peratus) sangat bersetuju dengan pernyataan ini. Dapatan kajian juga menunjukkan bahawa min yang ketiga tertinggi iaitu 4.21 dengan sisihan piawai 0.72 yang dipunyai pernyataan “saya sentiasa berkerjasama dengan rakan”. Namun tiada seorang pun memilih sangat tidak bersetuju dengan pernyataan ini, dua orang atau (1.5 peratus) tidak bersetuju dan 17 orang atau (12.9 peratus) tidak pasti terhadap pernyataan ini. Manakala 64 orang atau (48.5 peratus) bersetuju dan 49 orang atau (37.1 peratus) sangat bersetuju.

Min terendah pula dipunyai oleh pernyataan “saya sentiasa bertukar-tukar nota dengan rakan”. iaitu 3.20 dengan sisihan piawai 1.01. Seramai tujuh orang atau (5.3 peratus) telah memilih sangat tidak bersetuju, 23 orang atau (17.4 peratus) tidak bersetuju, 52 orang atau (39.4 peratus) tidak pasti, 37 orang atau (28 peratus) bersetuju dan 13 orang atau (9.8 peratus) yang sangat bersetuju dengan pernyataan ini. Secara keseluruhannya, didapati min keseluruhan bagi faktor diri sendiri iaitu 4.18 adalah tinggi.

11.3 Faktor Guru Merupakan Faktor Yang Paling Dominan Terhadap Amalan Pembelajaran Koperatif.

Secara keseluruhan menunjukkan menunjukkan min keseluruhan bagi faktor guru adalah 4.17 dengan sisihan piawai 0.48.

Manakala min tertinggi berdasarkan pernyataan adalah 4.47 dengan sisihan piawai 0.76 yang dipunyai oleh pernyataan “guru sentiasa memberi penerangan yang jelas terhadap isi pelajaran yang kurang difahami”. Dapatan menunjukkan terdapat seorang atau (0.8 peratus) memilih sangat tidak bersetuju dengan pernyataan ini. Bagi pernyataan ini juga seramai dua orang atau (1.5 peratus) telah memilih tidak setuju, sembilan orang atau (6.8 peratus) pelajar memilih tidak pasti, 42 orang atau

(31.8 peratus) memilih setuju dan 78 orang atau (59.1 peratus) memilih sangat bersetuju.

Pernyataan “guru sentiasa memberikan kerja di rumah” mendapat min yang kedua tertinggi iaitu 4.32 dengan sisihan piawai 0.98. Terdapat tiga orang atau (2.3 peratus) memilih sangat tidak bersetuju dengan pernyataan ini, enam orang atau (4.5 peratus) memilih tidak bersetuju. Dapatan kajian juga menunjukkan bahawa 12 orang atau (9.1 peratus) tidak pasti, 36 orang atau (27.3 peratus) bersetuju dan 75 orang atau (56.8 peratus) sangat bersetuju dengan pernyataan ini.

Dapatan kajian juga menunjukkan bahawa min yang ketiga tertinggi iaitu 4.21 dengan sisihan piawai 0.72 yang dipunyai pernyataan “guru sentiasa mengadakan sesi perbincangan semasa pengajaran dan pembelajaran berlaku”. Namun tiada seorang pun memilih sangat tidak bersetuju dengan pernyataan ini, empat orang atau (3.0 peratus) tidak bersetuju dan 15 orang atau (11.4 peratus) tidak pasti terhadap pernyataan ini. Manakala 49 orang atau (37.1 peratus) bersetuju dan 64 orang atau (48.5 peratus) sangat bersetuju.

Min terendah pula dipunyai oleh pernyataan “guru sentiasa memberikan masa yang mencukupi untuk melakukan aktiviti” iaitu 3.80 dengan sisihan piawai 1.12. Seramai enam orang atau (4.5 peratus) telah memilih sangat tidak bersetuju, 11 orang atau (8.3 peratus) tidak bersetuju, 28 orang atau (21.2 peratus) tidak pasti, 45 orang atau (34.1 peratus) bersetuju dan 42 orang atau (31.8 peratus) yang sangat bersetuju dengan pernyataan ini. Secara keseluruhannya, didapati min keseluruhan bagi faktor diri sendiri iaitu 4.17 adalah tinggi.

11.4 Faktor Suasana Pembelajaran Merupakan Faktor Yang Paling Dominan Terhadap Amalan Pembelajaran Koperatif.

Secara keseluruhan menunjukkan min keseluruhan bagi faktor suasana pembelajaran adalah 4.17 dengan sisihan piawai 0.48.

Manakala min tertinggi berdasarkan pernyataan adalah 4.68 dengan sisihan piawai 0.66 yang dipunyai oleh pernyataan “saya suka belajar di dalam kelas yang bersih”. Dapatan menunjukkan terdapat seorang atau (0.8 peratus) memilih sangat tidak bersetuju dengan pernyataan ini. Bagi pernyataan ini juga seramai seorang atau (0.8 peratus) telah memilih tidak setuju, lima orang atau (3.8 peratus) pelajar memilih tidak pasti, 25 orang atau (18.9 peratus) memilih setuju dan 100 orang atau (75.8 peratus) memilih sangat bersetuju.

Pernyataan “saya suka belajar di dalam kelas yang mempunyai pencahayaan yang terang” mendapat min yang kedua tertinggi iaitu 4.67 dengan sisihan piawai 0.61. Dapatan menunjukkan tiada seorang pun memilih sangat tidak bersetuju dengan pernyataan ini. Terdapat dua orang atau (1.5 peratus) memilih tidak bersetuju, empat orang atau (3.0 peratus) tidak pasti, 30 orang atau (22.7 peratus) bersetuju dan 96 orang atau (72.7 peratus) sangat bersetuju dengan pernyataan ini.

Dapatan kajian juga menunjukkan bahawa min yang ketiga tertinggi iaitu 4.62 dengan sisihan piawai 0.72 yang dipunyai pernyataan “pembelajaran yang aktif dapat menarik minat saya untuk melibatkan diri”. Terdapat dua orang atau (1.5

peratus) memilih sangat tidak bersetuju dengan pernyataan ini, seorang atau (0.8 peratus) tidak bersetuju dan 3 orang atau (2.3 peratus) tidak pasti terhadap pernyataan ini. Manakala 33 orang atau (25 peratus) bersetuju dan 93 orang atau (70.5 peratus) sangat bersetuju.

Min terendah pula dipunyai oleh pernyataan “saya boleh belajar dengan baik dalam masa yang singkat.” iaitu 3.07 dengan sisihan piawai 1.13. Seramai 12 atau (9.1 peratus) telah memilih sangat tidak bersetuju, 25 orang atau (18.9 peratus) tidak bersetuju, 56 orang atau (42.4 peratus) tidak pasti, 20 orang atau (15.2 peratus) bersetuju dan 19 orang atau (14.4 peratus) yang sangat bersetuju dengan pernyataan ini. Secara keseluruhannya, didapati min keseluruhan bagi faktor diri sendiri iaitu 4.17 adalah tinggi.

11.5 Analisis Secara Keseluruhan Faktor Yang Paling Dominan Terhadap Amalan Pembelajaran Koperatif Di Kalangan Pelajar Tingkatan Dua Maktab Rendah Sains Mara Gerik, Perak.

Hasil daripada dapatan kajian yang telah dijalankan ini, didapati bahawa faktor rakan sebaya merupakan faktor yang paling dominan terhadap amalan pembelajaran koperatif di kalangan pelajar Tingkatan Dua Maktab Rendah Sains Mara Gerik, Perak. Dapatan menunjukkan nilai min keseluruhan iaitu 4.18 dengan sisihan piawai 0.47. Secara keseluruhannya jawapan yang diberikan oleh responden adalah positif. Ini menunjukkan responden menyatakan faktor rakan sebaya berada di tahap yang tinggi.

12.0 Analisis Hipotesis

Jadual 1.4: Ujian-t untuk perbezaan min

Perkara	Ujian t untuk perbezaan min			Terima atau Tolak Hipotesis Nol
	t	Sig. (2-tailed)	Perbezaan min	
Diri Sendiri	-3.49	0.01	-0.30	Tolak
Rakan Sebaya	-1.62	0.107	-0.13	Terima
Guru	-1.62	0.107	-0.13	Terima
Suasana Pembelajaran	-2.95	0.04	-0.24	Tolak

Jadual 1.4 menunjukkan ujian-t untuk perbezaan min bagi diri sendiri, rakan sebaya, guru dan suasana pembelajaran di Maktab Rendah Sains Mara Gerik, Perak. Aras signifikan dua arah yang digunakan ialah 0.05 (α).

Dapatan kajian mendapati nilai signifikan bagi diri sendiri ialah $0.01 < \alpha = 0.05$. Hipotesis nol satu ditolak dan ianya menunjukkan terdapat perbezaan yang signifikan antara faktor diri sendiri dengan jantina.

Dapatan kajian juga mendapati bahawa nilai signifikan bagi rakan sebaya ialah $0.107 > \alpha = 0.05$. Ini bermakna hipotesis nol dua diterima. Dalam kata lain ianya menunjukkan tidak terdapat perbezaan yang signifikan antara faktor rakan sebaya dengan jantina.

Berdasarkan jadual 4.17. Dapatan kajian juga mendapati bahawa nilai signifikan bagi guru ialah nilai $p = 0.107$. Memandangkan nilai p lebih besar daripada nilai $\alpha = 0.05$, hipotesis nol tiga diterima. Secara tidak langsung ianya menunjukkan tidak terdapat perbezaan yang signifikan antara faktor rakan sebaya dengan jantina.

Dapatan kajian yang diperolehi daripada jadual 4.17 juga mendapati nilai signifikan bagi suasana pembelajaran ialah $0.04 < \alpha = 0.05$. Hipotesis nol empat ditolak dan ianya menunjukkan terdapat perbezaan yang signifikan antara faktor suasana pembelajaran dengan jantina

Secara keseluruhannya daripada dapatan kajian yang diperolehi menunjukkan bahawa hipotesis nol satu dan nol empat ditolak. Dengan ini, dapat dirumuskan terdapat perbezaan yang signifikan antara faktor diri sendiri dan suasana pembelajaran dengan jantina. Manakala hipotesis nol dua dan nol tiga diterima. Ini bermakna tidak terdapat perbezaan yang signifikan antara faktor rakan sebaya dan faktor guru dengan jantina.

13.0 Perbincangan Hasil Kajian

13.1 Perbincangan Hasil Kajian Bagi Faktor Diri Sendiri Merupakan Faktor Yang Paling Dominan Terhadap Amalan Pembelajaran Koperatif.

Dapatan kajian mendapati responden telah memberikan maklum balas yang positif bagi faktor diri sendiri. Ini bertepatan dengan nilai min keseluruhan iaitu 3.88 dengan sisihan piawai 0.52. Selain daripada itu, dapatan kajian menunjukkan bahawa 93 orang atau (70.5 peratus) bersetuju menyatakan bahawa faktor diri sendiri berada di tahap yang tinggi. Manakala, terdapat 39 orang atau (29.5 peratus) menyatakan bahawa faktor diri sendiri berada di tahap yang sederhana. Ini menunjukkan bahawa faktor diri sendiri merupakan faktor yang paling dominan terhadap amalan pembelajaran koperatif.

Pernyataan tersebut diperkuatkan lagi dengan dapatan kajian Tok Hoon Seng (2006), tentang pembelajaran koperatif adalah satu usaha untuk mengelompokkan pelajar yang terdiri daripada pelbagai kebolehan ke dalam kumpulan kecil demi menuju ke arah sasaran umum. Dapatan kajian ini menunjukkan pendekatan pembelajaran koperatif memainkan peranan yang penting dalam penguasaan Bahasa Inggeris di dalam kelas.

Kebanyakan responden menyatakan setuju bahawa pelajar yang memberi bantuan dan sokongan serta semangat kepada ahli yang lain dapat menghasilkan pencapaian individu yang maksimum. Ini adalah bersesuaian dengan pendapat Meor Ibrahim (2000) yang menyatakan bahawa untuk memastikan matlamat pembelajaran koperatif tercapai, sebagai seorang pelajar perlu memainkan peranan seperti bekerja secara bersama dalam kumpulan. Selain itu juga, setiap pelajar perlu terlibat secara aktif di dalam aktiviti yang dilakukan. Kenyataan ini diperkuatkan lagi dengan pernyataan yang menyatakan bahawa responden suka membantu rakan yang lain, mendapat min yang kedua tertinggi iaitu 4.26 dengan sisihan piawai 0.82.

13.2 Perbincangan Hasil Kajian Bagi Rakan Sebaya Merupakan Faktor Yang Paling Dominan Terhadap Amalan Pembelajaran Koperatif

Dapatan kajian mendapati bahawa faktor rakan sebaya merupakan faktor yang paling dominan terhadap amalan pembelajaran koperatif. Melalui dapatan kajian yang diperolehi dari penganalisaan maka dapat dinyatakan bahawa responden telah memberikan maklum balas yang positif bagi faktor rakan sebaya. Ini bertepatan dengan nilai min keseluruhan iaitu 4.18 dengan sisihan piawai 0.47. Selain daripada itu, dapatan kajian menunjukkan bahawa 98 orang atau (74.2 peratus) bersetuju menyatakan bahawa faktor rakan sebaya berada di tahap yang tinggi. Manakala terdapat 34 orang atau (25.8 peratus) menyatakan bahawa faktor rakan sebaya berada di tahap yang sederhana. Ini menunjukkan bahawa faktor rakan sebaya merupakan faktor yang paling dominan terhadap amalan pembelajaran koperatif.

Dalam pembelajaran koperatif peluang untuk berkerjasama dan berinteraksi sesama rakan sebaya adalah tinggi berbanding dengan pembelajaran tradisional. Kesan daripada ini akan menyebabkan pelajar dapat menerima maklumbalas yang boleh memudahkan kefahaman mereka semasa pembelajaran berlaku. Ini diperkukuhkan dengan pendapat Johnson & Johnson (1985) yang menyatakan bahawa pelajar lain yang membantu proses pembelajaran pelajar lain dengan berkongsi maklumat, berbincang, mengajar apa yang diketahui dan menggalakkan mereka untuk pencapaian yang lebih baik. Ini bertepatan dengan pernyataan bahawa rakan sering membantu responden di dalam pelajaran dalam menerangkan sesuatu yang kurang difahami di dalam kelas menunjukkan nilai min yang ketiga tertinggi iaitu 4.08 dengan sisihan piawai 0.81.

13.3 Perbincangan Hasil Kajian Bagi Faktor Guru Merupakan Faktor Yang Paling Dominan Terhadap Amalan Pembelajaran Koperatif

Dapatan kajian mendapati bahawa faktor guru merupakan faktor yang paling dominan terhadap amalan pembelajaran koperatif. Berdasarkan penganalisaan terhadap persoalan kajian di atas, dapatan kajian menunjukkan bahawa responden telah memberikan maklum balas yang positif bagi faktor guru. Ini bertepatan dengan nilai min keseluruhan adalah tinggi iaitu 4.17 dengan sisihan piawai 0.48. Selain daripada itu, dapatan kajian juga menunjukkan bahawa 114 orang atau (86.4 peratus) bersetuju menyatakan bahawa faktor guru berada di tahap yang tinggi. Manakala, terdapat 18 orang atau (13.6 peratus) menyatakan bahawa faktor guru berada di tahap yang sederhana. Ini menunjukkan bahawa faktor guru merupakan faktor yang paling dominan terhadap amalan pembelajaran koperatif.

Di dalam amalan pembelajaran koperatif, guru yang cekap dan berwibawa dapat mencorakkan pengajarannya dengan baik. Secara tidak langsung dapat meningkatkan keyakinan pelajar, menjadikan pembelajaran menarik dan disukai pelajar, menghidupkan semangat dan sentiasa memberi rangsangan kepada pelajar-pelajarnya untuk berusaha dan bercita-cita tinggi.

Ini diperkukuhkan lagi dengan Teori Konstruktivisme yang menyatakan bahawa untuk membantu pelajar membina konsep atau pengetahuan baru, guru harus mengambil kira struktur kognitif yang sedia ada pada mereka. Apabila maklumat baru telah disesuaikan dan diserap untuk dijadikan sebahagian daripada pegangan

kuat mereka, barulah kerangka baru tentang sesuatu bentuk ilmu pengetahuan dapat dibina. Ini bertepatan dengan pernyataan bahawa guru yang sentiasa memberi penerangan yang jelas terhadap isi pelajaran yang kurang difahami oleh pelajar akan menggalakkan mereka untuk pencapaian yang lebih baik.

13.4 Perbincangan Hasil Kajian Bagi Faktor Suasana Pembelajaran Merupakan Faktor Yang Paling Dominan Terhadap Amalan Pembelajaran Koperatif

Dapatan kajian mendapati bahawa faktor suasana pembelajaran merupakan faktor yang paling dominan terhadap amalan pembelajaran koperatif. Berdasarkan penganalisan terhadap persoalan kajian di atas, dapatan kajian menunjukkan bahawa responden telah memberikan maklum balas yang positif bagi faktor suasana pembelajaran. Ini bertepatan dengan nilai min keseluruhan adalah tinggi iaitu 4.17 dengan sisihan piawai 0.48. Selain daripada itu, dapatan kajian juga menunjukkan bahawa 115 orang atau (87.1 peratus) bersetuju menyatakan bahawa faktor suasana pembelajaran berada di tahap yang tinggi. Manakala, terdapat 17 orang atau (12.9 peratus) menyatakan bahawa faktor suasana pembelajaran berada di tahap yang sederhana. Ini menunjukkan bahawa faktor suasana pembelajaran merupakan faktor yang paling dominan terhadap amalan pembelajaran koperatif.

Pernyataan ini turut disokong oleh Abdul Rahim (1999) yang menyatakan bahawa amalan pembelajaran koperatif menuntut suasana dan keadaan bilik darjah yang menarik, kreatif dan aktif. Kebolehan seseorang guru kelas mengguna dan menguruskan ruang yang terhad untuk mewujudkan keselesaan dan kecekapan pengurusan bilik darjah akan memberikan kesan kepada keadaan dan suasana bilik darjah.

Menurut Ahmad Md Sharif (1994), pengajaran dan pembelajaran yang dikatakan menarik ialah pengajaran dan pembelajaran yang mencabar dan berkesan iaitu di mana pengajaran tersebut berpusatkan pelajar. Ini memberi peluang kepada pelajar berinteraksi, berkomunikasi, mengalami dan menghayati proses pembelajaran yang lebih berkesan. Ini bertepatan dengan pernyataan bahawa pembelajaran yang aktif dapat membantu responden dalam meningkatkan pemahaman terhadap sesuatu pelajaran dengan nilai min keseluruhan yang tinggi iaitu 4.45 dengan sisihan piawai 0.75.

13.5 Perbincangan Hasil Kajian Berdasarkan Hipotesis Kajian

Berdasarkan hasil kajian menunjukkan nilai signifikan bagi diri sendiri dengan jantina adalah 0.01 dengan aras signifikan 0.05. Hal ini menunjukkan hipotesis nol satu ditolak dan ianya menunjukkan terdapat perbezaan yang signifikan antara faktor diri sendiri dengan jantina. Ini menunjukkan majoriti responden bersetuju bahawa jantina mempengaruhi dalam menentukan faktor diri sebagai faktor yang paling dominan terhadap amalan pembelajaran koperatif. Secara umumnya, responden dalam kajian ini terdiri daripada lelaki dan perempuan yang belajar di dalam satu kelas berdasarkan pencapaian akademik. Kebanyakan pelajar mempunyai cara belajar yang berlainan. Ini diperkukuhkan dengan pendapat Khairuddin Khalil (1996) yang menyatakan bahawa para pelajar adalah seorang

individu. Mereka mempunyai rasa, hati, fikiran dan perasaan serta mampu membentuk motivasi dalam dirinya. Menurut Mat Khailil (2000), pelajar lelaki dan perempuan mempunyai dimensi yang berbeza dari sudut pandangan dan priotiriti sendiri dalam menentukan cara pembelajaran yang sesuai. Ini adalah bersesuaian dengan teori konstruktivisme, pelajar tidak lagi dianggap belajar daripada apa yang diberikan guru atau sistem pengajaran tetapi secara aktif membina realiti mereka sendiri dan pada masa yang sama mengubah suai realiti tersebut.

Berdasarkan hasil kajian juga menunjukkan nilai signifikan bagi rakan sebaya dengan jantina adalah 0.107 dengan aras signifikan 0.05. Hal ini menunjukkan hipotesis nol dua diterima dan ianya menunjukkan tidak terdapat perbezaan yang signifikan antara faktor rakan sebaya dengan jantina. Ini menunjukkan majoriti responden bersetuju bahawa rakan sebaya tidak mempengaruhi dalam menentukan faktor rakan sebaya sebagai faktor yang paling dominan terhadap amalan pembelajaran koperatif. Hal ini berlaku mungkin kerana pelajar-pelajar lebih rapat dengan rakan sebaya tanpa mengira jantina. Mereka lebih selesa untuk berkerjasama dalam kumpulan kecil untuk mencapai satu matlamat yang sama. Sasaran adalah tahap pembelajaran yang maksimum bukan sahaja untuk diri sendiri, bahkan untuk rakan-rakan yang lain. Hasil kajian ini turut disokong oleh Tok Hoon Seng (2006) yang menyatakan bahawa pembelajaran koperatif adalah satu usaha untuk mengelompokkan pelajar yang terdiri daripada pelbagai kebolehan ke dalam kumpulan kecil demi menuju ke arah sasaran umum. Pernyataan tersebut diperkuatkan lagi dengan dapatan kajian oleh Siti Hajar Abd Hamid (2007) yang menunjukkan bahawa penggunaan kaedah pembelajaran secara koperatif dapat membantu pelajar dan guru di sekolah dalam usaha untuk memantapkan strategi pengajaran dan pembelajaran mereka. Pernyataan ini juga turut disokong oleh Noriah Ishak (2004), menyatakan bahawa hubungan dengan rakan sebaya membolehkan pelajar yang menggunakan pembelajaran koperatif menunjukkan prestasi yang tinggi dalam ujian pasca yang dijalankan.

Dapatan kajian juga menunjukkan nilai signifikan bagi guru dengan jantina adalah 0.107 dengan aras signifikan 0.05. Hal ini menunjukkan hipotesis nol tiga diterima dan ianya menunjukkan tidak terdapat perbezaan yang signifikan antara faktor guru dengan jantina. Ini menunjukkan majoriti responden bersetuju bahawa jantina tidak mempengaruhi dalam menentukan faktor guru sebagai faktor yang paling dominan terhadap amalan pembelajaran koperatif. Secara umumnya guru akan sentiasa mencorakkan pengajarannya yang pelbagai semasa pembelajaran koperatif dilaksanakan tanpa mengira jantina pelajarnya. Tujuannya adalah untuk menjadikan sesuatu pembelajaran menarik dan disukai pelajar. Ianya akan menghidupkan semangat dan sentiasa memberi rangsangan kepada pelajar-pelajarnya untuk terus mencapai kecemerlangan. Ini bermakna pembelajaran koperatif wajar digunakan sebagai satu strategi pengajaran dan pembelajaran di dalam pembelajaran bagi meningkatkan pencapaian pelajar. Pernyataan ini turut disokong oleh Zaenab Hanim (2004) menyatakan bahawa kemampuan guru menjalankan pembelajaran koperatif sangat rendah dan banyak mengalami masalah pada peringkat awal tindakan namun kemampuan guru tersebut semakin meningkat pada peringkat pusingan akhir. Ini diperkukuhkan dengan pendapat Abdul Rahim (1999) yang menyatakan bahawa guru yang cekap dan berwibawa dapat mencorakkan pengajarannya yang baik, meningkatkan keyakinan pelajar dan menjadikan pembelajaran menarik dan disukai pelajar. Pernyataan tersebut diperkuatkan lagi

dengan dapatan kajian oleh Linda Tiong Ming (2004), yang menyatakan bahawa pengajaran guru secara koperatif adalah lebih tinggi berbanding dengan kumpulan kawalan yang menggunakan kaedah pembelajaran tradisional.

Dapatan kajian juga menunjukkan nilai signifikan bagi suasana pembelajaran dengan jantina adalah 0.04 dengan aras signifikan 0.05. Hal ini menunjukkan hipotesis nol empat ditolak dan ianya menunjukkan terdapat perbezaan yang signifikan antara faktor suasana pembelajaran dengan jantina. Ini menunjukkan majoriti responden bersetuju bahawa jantina mempengaruhi dalam menentukan suasana pembelajaran sebagai faktor yang paling dominan terhadap amalan pembelajaran koperatif. Hal ini berlaku mungkin disebabkan terdapat responden yang lebih suka terhadap suasana di dalam bilik darjah yang menarik, kreatif dan aktif. Tujuannya adalah untuk mewujudkan keselesaan semasa pembelajaran koperatif dilaksanakan. Pernyataan ini turut disokong oleh Ee Meng (1990) yang menyatakan bahawa pengurusan bilik darjah yang baik mewujudkan keadaan-keadaan yang baik serta prosedur yang efektif bagi menjalankan aktiviti-aktiviti secara pantas dan berkesan.

Ini diperkukuhkan lagi dengan pendapat Abdul Rahim (1999), yang menyatakan bahawa keadaan di dalam bilik darjah, pelajar-pelajar yang berdisiplin adalah penting untuk menghasilkan pencapaian objektif pengajaran yang berkesan. Proses belajar dapat berlaku dengan baik bila pelajar ikut dengan aktif didalamnya. Ini juga adalah bersesuaian dengan prinsip-prinsip teori behaviorisme yang menyatakan bahawa keadaan tersebut dapat diwujudkan dengan menyediakan aktiviti-aktiviti tertentu yang melibatkan pelajar secara aktif seperti perbincangan dalam kumpulan.

14.0 Cadangan

Berdasarkan kepada dapatan kajian ini, beberapa cadangan dikemukakan bagi meningkatkan keberkesanan amalan pembelajaran koperatif. Diharapkan cadangan kajian ini dapat dijadikan garis panduan oleh pihak-pihak yang berkenaan untuk menilai kembali pelaksanaan pembelajaran koperatif yang diadakan di sekolah-sekolah.

Bagi menjayakan pelaksanaan pembelajaran koperatif, ianya memerlukan beberapa aspek diberi perhatian. Guru yang ingin melaksanakan strategi pembelajaran jenis ini perlu membuat perancangan pengajaran yang rapi supaya waktu pengajaran mencukupi. Selain itu juga, agihan tugas yang sesuai diberikan kepada pelajar supaya pelajar berupaya melibatkan diri secara koperatif dan membentuk suasana persaingan yang sihat. Guru yang melaksanakan kaedah pembelajaran koperatif hendaklah berhati-hati supaya dapat memastikan bahawa pelajar menerima arahan yang boleh memberikan perkembangan pelajaran yang lengkap, berpeluang untuk berinteraksi secara aktif di antara satu sama lain. Guru yang dipertanggungjawab untuk melaksanakan pembelajaran koperatif perlu diberi pendedahan atau kursus dalam kaedah pembelajaran koperatif supaya mereka dapat memberikan komitmen yang lebih tinggi dalam proses pengajaran dan pembelajaran yang diadakan.

Persekitaran pembelajaran yang kondusif juga perlu disediakan bagi peningkatan keberkesanan pengajaran dan pembelajaran. Pembelajaran tidak hanya berlegar dalam bilik darjah dengan hanya menggunakan buku teks sahaja tetapi diperluaskan ke seluruh dunia dengan menggunakan internet dan bahan multimedia.

Penyelidik juga mencadangkan penggunaan waktu berkembar digunakan untuk setiap sesi pembelajaran yang diadakan. Jumlah waktu yang diperuntukkan iaitu lebih kurang 55 hingga 60 minit supaya perbincangan dapat dijalankan dengan selesa.

Cadangan kepada para pelajar agar semangat kerjasama perlu dipupuk melalui semua mata pelajaran. Pemupukannya juga dapat dilakukan melalui aktiviti kokurikulum dan khidmat masyarakat. Pemupukan semangat kerjasama bertujuan untuk melahirkan individu yang mempunyai semangat berkerjasama seterusnya dapat meningkatkan prestasi pembelajaran dan hubungan sosial. Selain itu juga, para pelajar perlu mengikuti perubahan pada masa kini iaitu menuntut setiap individu meningkatkan ilmu pengetahuan, latihan dan kemahiran supaya tidak ketinggalan dalam arus perdana pendidikan negara. Antara pendekatan yang digunakan ialah mengikuti seminar dan kursus yang dianjurkan oleh pihak sekolah.

Bahagian Pendidikan yang bertanggungjawab untuk menyelia sekolah-sekolah supaya dapat menganjurkan kursus-kursus berkaitan teknologi pendidikan supaya guru-guru dapat memiliki kemahiran merancang pengajaran, menyediakan bahan-bahan, mempelbagaikan strategi pengajaran dan mampu menguruskan bilik darjah.

15.0 Cadangan Kajian Lanjutan

Pembelajaran koperatif adalah satu bidang yang berfaedah untuk dikaji secara lanjut di masa akan datang. Masih terdapat banyak kajian harus dilakukan berkaitan dengan pembelajaran koperatif di negara kita. Beberapa cadangan untuk kajian lanjutan supaya kajian yang akan dibuat akan lebih mendalam lagi. Ini termasuklah responden kajian tidak dihadkan kepada pelajar peringkat sekolah sahaja tetapi boleh melibatkan pelajar dari institusi pengajian tinggi yang lain. Kajian juga diperluaskan kepada banyak sekolah. Kajian selanjutnya boleh dibuat dengan menggunakan responden dari kawasan bandar dan luar bandar. Kajian ini juga harus dijalankan kepada pelajar yang bercapaian rendah.

16.0 Kesimpulan

Pendidikan merupakan satu bidang yang penting, di mana menerusinya akan lahir generasi muda yang bakal memimpin negara. Namun dalam merealisasikan matlamat ini pelbagai perkara perlu diberikan penekanan. Di antaranya ialah memastikan bahawa kaedah pembelajaran yang digunakan perlu bersesuaian dengan tahap penerimaan pelajar. Ini adalah bertujuan untuk memastikan terdapatnya peningkatan di dalam pencapaian pelajar. Oleh yang demikian, dapatan kajian ini menunjukkan dengan jelas bahawa kaedah pembelajaran koperatif adalah berkesan dalam meningkatkan tahap pemahaman, kemahiran menyelesaikan masalah dan dapat menimbulkan keseronokan untuk belajar di samping mengeratkan perhubungan sosial di antara pelajar dengan guru.

BIBLIOGRAFI

- Abdul Rahim Abdul Rashid (1999). "Wawasan dan Agenda Pendidikan". Kuala Lumpur. Utusan Publication & Distributors Sdn. Bhd.
- Ahmad Md. Shariff (1994), "Strategi Pendidikan Bahasa Melayu" Kuala Lumpur : Dewan Bahasa dan Pustaka.
- Aronson, Elliot (1978). "The Jigsaw Classroom". Newbury, California : Sage Publications.
- Atan Long (1988). " Psikologi Pendidikan"Kuala Lumpur: Dewan Bahasa & Pustaka.
- Azizi Yahaya, Shahrin Hashim, Jamaludin Ramli, Yusof Boon dan Abdul Rahman Hamdan (2007). "Menguasai Penyelidikan Dalam Pendidikan". Universiti Teknologi Malaysia: PTS Professional.
- David W. Johnson, Roger T. Johnson (1991). "Learning Mathematics and Cooperative Learning Lessons Plans For Teachers." Boston: Allyn & Bacon. First Edition.
- Johnson, D.W & Johnson, R (1985). "Learning Together and Alone: Cooperative Competitive and Individualistic Learning". Boston: Allyn & Bacon. First Edition.
- Kagan, S (1992). "Cooperative Learning Resources For Teachers". Riverside, CA: University of California at Riverside.
- Kamarudin Hj. Husin (1997). "Pedagogi 2". Edisi Pertama. Selangor:Logman Malaysia.
- Khairuddin Khalil (1996). "Keusahawanan Sebagai Kerjaya". Kuala Lumpur: Dewan Bahasa & Pustaka.
- Linda Tiong Ming (2004). " Satu Kajian Keberkesanan Pembelajaran Koperatif (Kaedah Jigsaw) Dalam Matapelajaran Sains Tingkatan Empat Di Daerah Sibu, Sarawak". Universiti Teknologi Malaysia: Tesis Sarjana Muda.
- Manja Mohd Ludin, (1990). " Psikologi Sosiologi Dan Falsafah Dalam Pendidikan ".Kuala Lumpur : Dewan Bahasa Dan Pustaka.
- Mat Khailil Muhammad Nor (2000). "Faktor-faktor Yang Mempengaruhi Pemilihan Kerjaya Di Kalangan Remaja Melayu Di Daerah Kinta". Universiti Teknologi Malaysia: Tesis Sarjana Muda.

- Mohd. Najib Ghafar (2003). "Reka Bentuk Soal Selidik Pendidikan". Johor : Universiti Teknologi Malaysia.
- Mok Soon Sang (2005). "Ilmu Pendidikan Untuk KPLI Sekolah Rendah Komponen 1 & 2". Subang Jaya:Kumpulan Budiman Sdn. Bhd.
- Nadiah Amirah Peroleh 19 1A SPM 2006 .Berita Harian, 4 Mac 2006.
- Ng Kim Choy (1999). "Prinsip-prinsip Pembelajaran Koperatif". Sandakan : Maktab Perguruan Sabah. Tidak Diterbitkan.
- Nor Azizah Salleh (2001). "Penerapan Nilai Murni Melalui Pembelajaran-Kooperatif ".Universiti Teknologi Malaysia: Tesis Sarjana Muda.
- Noriah Ishak (2004). "Penggunaan Peta Konsep Dan Pembelajaran Koperatif Dalam Matapelajaran Sejarah". Jurnal Pendidikan 27 : 47 – 57
- Normah Binti Salleh (2007). "Mengkaji Hubungan Di Antara Pembelajaran Koperatif (Kemahiran Generik) Dengan Kemahiran Menggunakan E-Pembelajaran Di Kalangan Pelajar Yang Mengambil Subjek Telekomunikasi Dan Rangkaian Di Fakulti Pendidikan, UTM, Skudai, Johor". Universiti Teknologi Malaysia: Tesis Sarjana Muda.
- Robert E Slavin (1990). "Cooperative Learning: Theory Research and Practise". Englwood Cliffs, New Jersey : Prentice Hall.
- Rohani Abdul Hamid (1998). "Keperluan Pendidikan Abad Ke-21: Projek Sekolah Bestari. Prosiding Seminar Isu-Isu Pendidikan Negara". Universiti Kebangsaan Malaysia : 26-27.
- Sharan, S (1980). "Cooperative Learning in Small Group: Recent Method and Effect on Achievement, Attitude and Ethnic Relations". Review of Educational Research.
- Siti Hajar Abd Hamid (2007). "Pembelajaran Koperatif Menggunakan E-Pembelajaran Di Kalangan Pelajar Yang Mengambil Subjek Telekomunikasi Dan Rangkaian, Fakulti Pendidikan, UTM Skudai Johor". Universiti Teknologi Malaysia: Tesis Sarjana Muda.
- Slavin, R.E (1990). "Cooperative Learning: Theory, Research and Practice". Massachusetts: Simon & Schuster Inc.
- Suhaida Abdul Kadir (2002). "Perbandingan Pembelajaran Koperatif Dan Tradisional Terhadap Prestasi, Atribusi Pencapaian, Konsep Kendiri. Akademik Dan Hubungan Sosial Dalam Pendidikan Perakaunan".Universiti Sains Malaysia: Tesis Sarjana Muda.

- Tok Hoon Seng (2006). "Cooperative Learning And Achievement In English Language Acquisition N A Literature Class In A Secondary School". Universiti Teknologi Malaysia: Tesis Sarjana Muda.
- Universiti Teknologi Malaysia (2007). " Panduan Menulis Tesis". Johor : Universiti Teknologi Malaysia.
- Wan Md Hatta Wan Ahmad (1999). " Keberkesanan Penggunaan KIT Pembelajaran Bermodul Dan Pembelajaran Koperatif Keatas Tajuk Haba Dan Suhu". Universiti Teknologi Malaysia: Tesis Sarjana Muda
- Zaidatol Akmaliah (1990). "Pentadbiran Pendidikan" . Petaling Jaya. Fajar Bakti.